

การจัดการสนามหญ้า และหญ้าสนาม (Turf Management and Turf Grasses)

เรียบเรียงโดย นายจตุรพร รักษาการ มหาวิทยาลัยนเรศวร

สนามหญ้าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดสวน แม้มีพื้นที่เล็กในการจัดก็มักจะปลูกหญ้าประกอบไปด้วย อย่างน้อยก็ประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ควรศึกษาถึงการปลูก การดูแลรักษา และการใช้ประโยชน์เพื่อให้สนามหญ้าที่จัดสร้างขึ้น คงความสวยงามและเขียวชอุ่มอยู่ได้นาน

1. ความสำคัญของสนามหญ้า

1.1 ประดับตกแต่งอาคารสถานที่

1.1.1 สวนไม้ดอกไม้ประดับ

1.1.2 สวนสาธารณะ

1.1.3 สถานที่สำคัญต่างๆ

1.2 ใช้ในสนามกีฬา

1.3 ถนนหลวง

1.4 สนามบิน เพิ่มความถี่ให้กับล้อเครื่องบิน

1.5 ธุรกิจการผลิตพันธุ์หญ้า เมล็ดพันธุ์ และต้นพันธุ์

1.6 ธุรกิจจัดสวน และตกแต่งพื้นที่

1.7 ธุรกิจเกษตรอื่นๆ เครื่องมืออุปกรณ์ และสารเคมีเกษตรต่างๆ

2. ประโยชน์ของสนามหญ้า

2.1 เพื่อความสวยงาม ร่มรื่น สง่างาม

2.2 เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

2.3 เพื่อการแข่งขันกีฬา

2.4 เพื่อความปลอดภัย

2.5 เพื่อลดมลภาวะต่างๆ เช่น เสียง แสง ความร้อน ฝุ่นละออง

2.6 เพื่อลดการพังทลายของดิน

2.7 เพื่อให้ดินมีความชุ่มชื้น และอุดมสมบูรณ์

3. คุณสมบัติของหญ้าสนามที่ดี

3.1 คุณสมบัติการใช้ประโยชน์

3.1.1 ความหยุ่นตัวของหญ้า หรือความอ่อนนุ่ม

3.1.2 ความแข็งแรงของหญ้า ทนต่อการเหยียบย่ำ

3.1.3 การแต่งตัวกลับของหญ้า

3.1.4 ความเขียวของหญ้า

3.1.5 การฟื้นตัวของหญ้า

3.2 คุณสมบัติในการมองเห็น

3.2.1 ผิวสัมผัส

3.2.2 ความแน่นตัว หรือจำนวนหน่อต่อหน่วยพื้นที่

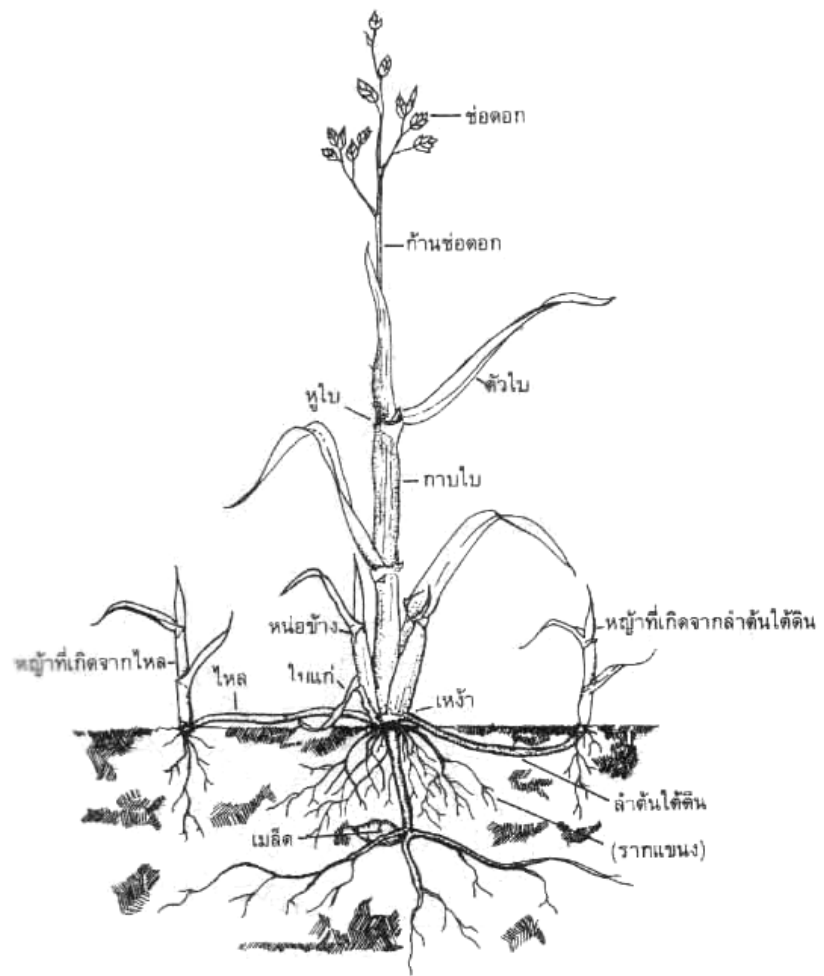
3.2.3 ความสม่ำเสมอ

3.2.4 สีของหญ้า

3.2.5 ความราบเรียบ

4. การเจริญเติบโตและการพัฒนาของหญ้าสนาม

ตามปกติหญ้าสนามจะเป็นพืชที่มีลักษณะต้นเดี่ยว แฉก ขยายพันธุ์ไปตามแนว
ระนาบ และคงทนต่อการตัด การเหยียบย่ำ จุดเจริญและเหง้าอยู่ต่ำกว่าระยะการ
ตัด

ภาพที่ รูปพรรณสัณฐานของหญ้าสนาม

5. พันธุ์หญ้าสนาม มี 7 สกุล ได้แก่

5.1 หญ้าแพรก (*Cynodon spp.* L.C. Rich) ได้แก่ หญ้า

Bermuda และ Tifgreen เป็นหญ้าที่เจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว ลำต้น
เลื้อยตามดิน ใบละเอียด เขียวตลอดปี ทนแล้ง ตัดต่ำได้ แต่ไม่ค่อยชอบร่ม

ปลุกด้วยไหล (rhizome)

5.2 หญ้าญี่ปุ่น

5.2.1 หญ้าญี่ปุ่น (*Zoysia japonica* Steud.) ใบละเอียดแข็ง ไม่
อ่อนนุ่ม

5.2.2 หญ้านวลน้อย (*Zoysia matrella* (L.) Merr.) หรือ
Manila grass ใบอ่อนนุ่มกว่าหญ้าญี่ปุ่น ทนต่อการเหยียบย่ำ

5.3 หญ้าเซนต์ออกัสติน (*Stenotaphrum secundatum* (Walt.)
Kuntze) ใบใหญ่ นุ่ม มีขน ทนร่มได้ดี ปลุกด้วยหน่อไหล

5.4 หญ้าเซนต์ปีด (*Eremochloa ophiuroides* (Munro)
Hack.) ปลุกในที่ร่มได้ดี แต่ตั้งตัวช้า

5.5 หญ้ามาเลเชีย (*Axonopus compressus* (Swartz) Beauv.)
หรือ Tropical carpet ลำต้นใหญ่ แผ่ปกคลุมได้ดี ทนร่ม ไม่ชอบแดดจัด
แต่มักรุกรานเข้าไปในแปลงไม้อื่นๆ ใบอ่อนนุ่ม แผ่ราบไปบนพื้น

5.6 หญ้าปาเฮีย (*Paspalum notatum* Flugge) ลำต้นสูง ใบ
หยาบกว้าง ทนต่อการเหยียบย่ำ

5.7 หญ้านวลจันทร์ (*Polytrias amoura*) ลำต้นเลื้อยคล้ายหญ้า
นวลน้อย แต่อ่อนนุ่มกว่า

6. คุณสมบัติของพันธุ์หญ้าสนามที่ดี

6.1 มีใบสีเขียวสด เขียวสม่ำเสมอตลอดปี

6.2 ใบอ่อนนุ่ม ไม่แข็งมาก ไม่คัน

6.3 เจริญเติบโตได้ดี แม้ในที่ไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์

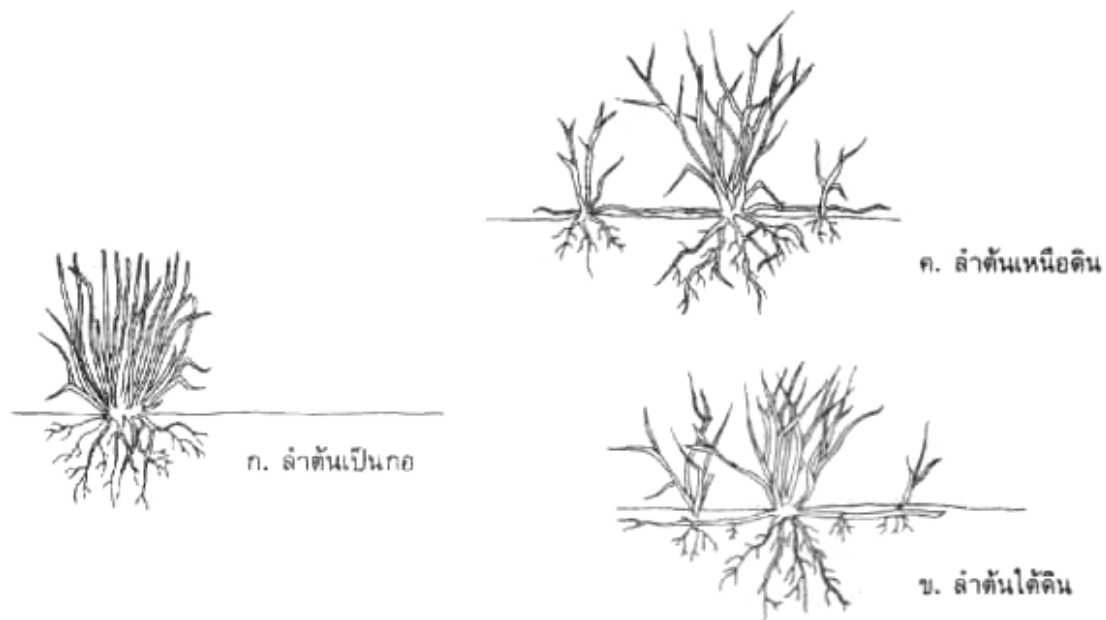
6.4 ทนทานต่อความแห้งแล้ง อากาศร้อน

6.5 ทนต่อการเหยียบย่ำพอสมควร

6.6 สามารถตัดบ่อยๆ ได้

6.7 ทนทานต่อโรคแมลง

6.8 ดูแลรักษาง่าย

ภาพที่ 3.1 ลักษณะลำต้นหญ้าสนาม

ตารางเปรียบเทียบคุณสมบัติของหญ้า

ชนิดหญ้า	แสง	การเจริญเติบโต	การดูแลรักษา	การตัดหญ้า	การเหยียบย่ำ	เป็นกระจุก
<u>นวน้อย</u>	แดดจัด	พอประมาณ	ดูแลปานกลาง คนทุกระดับปลูกได้	ตัด 0.75 - 1.50 " ทุก 1 - 2 อาทิตย์	ทน พื้นตัวเร็ว	มักไม่เกิด
<u>ญี่ปุ่น</u>	แดดจัด	ช้า	ต้องดีตัดหญ้าลำบาก กิ่งแรง ใบมีดที่อง่าย ปล่อยทิ้งไว้-เป็นกระจุก	ตัด 0.5 - " ทุก 5 - 10 วัน	ทนได้ แต่ถ้าโทรม พื้นตัวช้า	เกิดได้ง่าย ตัดแล้วเกิดรอยบัง
<u>มาเลเซีย</u>	ในร่ม	ไวพอประมาณ	ดูแลปานกลาง ปลูกในที่แจ้ง	ตัด 1 - 2 " ทุก 10 - 15 วัน	ทนไม่ไหวตายหมด	ไม่มีปัญหา

			ต้องป้อนน้ำถึง มิฉะนั้นก้าน ใบจะแดง			
เบอร์มิวด้า	แดดจัด	ใบละเอียด นุ่มน่าสัมผัส	ต้องดูแลดี ใช้น้ำ ป้อนมาก ต้องตัดบ่อย ถ้าปล่อยทิ้ง ไว้ไม่ดูแล จะ ไม่สวยถ้าไม่ ตัด	ตัด 0.5 - 1.0 " ทุก 5 - 10 วัน	ถ้าตัดสั้น ใ้ ป้อนถึง ท่อนใต้ พื้นไฉ	เกิดง่าย ตัด แล้ว เกิดรอย บั้ง
นวลจันทร์	แดดจัด	ใบใหญ่ นุ่มดี	ดูแลปาน กลาง ป้อนน้ำถึง เจริญแข่งกับ วัชพืชได้ แต่ ต้องกำจัดช่อดอก มิฉะนั้น สนามจะไม่ สวย	ตัด 1.0 - 1.5 " ทุก 1- 2 อาทิตย์	ท่อนใต้ พื้นตัว เร็ว	ตัดแล้วมัก เกิดรอยบั้ง

แพรวก	เด็ดจัด	ใบขนาดปานกลาง นุ่มนังสบาย	ไม่ต้องดูแลมาก นึ่งก็อยู่ได้	ตัด 0.75 - 1.50 " ทุก 1 - 2 อาทิตย์	ทนได้ไม่เลว ฟื้นตัวเร็ว พอดีมีอยู่บ้าง	เกิดง่าย ตัดแล้ว เกิดรอยบั้ง
เซนต์ออกัสติน	ในร่ม	ใบค่อนข้างใหญ่	ไม่ต้องเอาใจใส่มากนัก แต่ต้องระวังหนอนกัดกินใบ	ตัด 1 - 2 นิ้ว ทุก 10 - 15 วัน	ไม่ทน ย่ำบ่อย ๆ จะชำตาย	ไม่มีปัญหา
ก้ามเหยี่	ในร่ม	ใบเล็กละเอียดที่สุด แต่ค่อนข้างแข็ง	ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ	ตัด 0.75 - 0.8 " ทุก 3 - 4 อาทิตย์	ทนได้ดี พอสมควร แต่ฟื้นตัวช้า	จะอดตัวแน่น และเกิดเป็นกระจุกได้สูง

7. การสร้างสนามหญ้า

7.1 การวางแผนงาน ได้แก่ ต้นทุน วัสดุอุปกรณ์ พันธุ์หญ้า พื้นที่ ความต้องการของผู้ใช้งาน รูปแบบของสนามที่ต้องการ

7.2 การเตรียมพื้นที่ ได้แก่

7.2.1 การปรับพื้นที่ ตามแนวระนาบ (ควรให้มีความลาดเทบ้าง) ควรสูงกว่าแนวถนน

7.2.2 การวางท่อระบายน้ำ ถ้าสนามมีขนาดใหญ่มากๆ ระบบไฟฟ้า (ควรเดินสายไฟในท่อป้องกัน และทำแผนผังแนวสายไฟไว้ด้วย) และระบบให้น้ำ (ทำแผนผังด้วย) วางแนวทางเดินในสนาม

7.2.3 การเตรียมดิน ความเป็นกรดต่าง เก็บก้อนหิน ตอไม้ เศษวัสดุก่อสร้าง
ปราบวัชพืช ใส่ปุ๋ยและปูนขาว

7.3 การปลูกหญ้า

7.3.1 การปลูกด้วยเมล็ด โดยการหว่านเมล็ดและวางแนวหว่านให้แน่นอน
ไม่ซ้ำซ้อน หรือผสมทรายเท่าตัวก่อนหว่าน แล้วคราดดินเบาๆ คลุมด้วย
วัสดุ เช่น ฟาง แล้วให้น้ำด้วยสปริงเกอร์ แต่ไม่ให้แฉะ

7.3.2 การปลูกด้วยลำต้น

ก. การปูเป็นแผ่น (sodding) แผ่นขนาด 50X100 ซม.

ข. การตัดเป็นแผ่นเล็ก (plugging) ขนาดแผ่นแล้วแต่ความเหมาะสม

ค. การปลูกระบบต้นเดี่ยว (sprigging) โดยนำแผ่นหญ้ามาแช่น้ำ ฉีกแยก
ออกเป็นต้นเดี่ยวๆ แล้วปลูกรเป็นแถว

ง. การหว่าน (stolonizing) ต้องมีการเตรียมเทือกก่อน แล้วจึงหว่าน โรย
ด้วยหน้าดิน

หลังปลูกรกถึงลูกกลิ้งบดให้เรียบ และให้รากหญ้าเกาะติดกับดินให้มาก
ที่สุด แล้วรดน้ำ

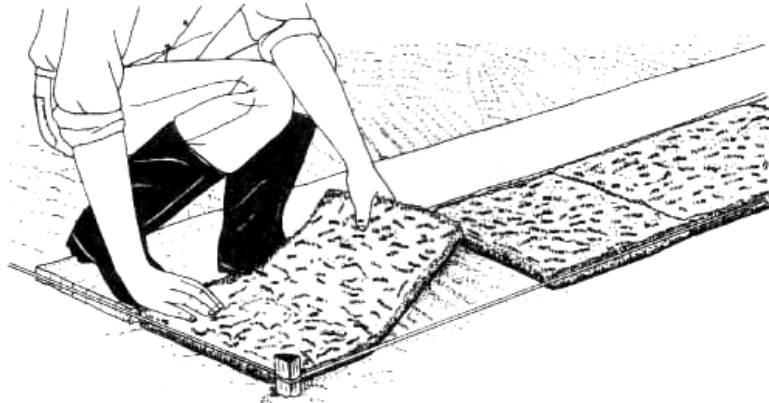
ตารางเปรียบเทียบวิธีปลูกรหญ้า

ลักษณะการปลูกร	ลักษณะสนาม	การลงทุน ต่อพื้นที่ที่ เท่ากัน	การดูแลรักษา
----------------	------------	-----------------------------------	--------------

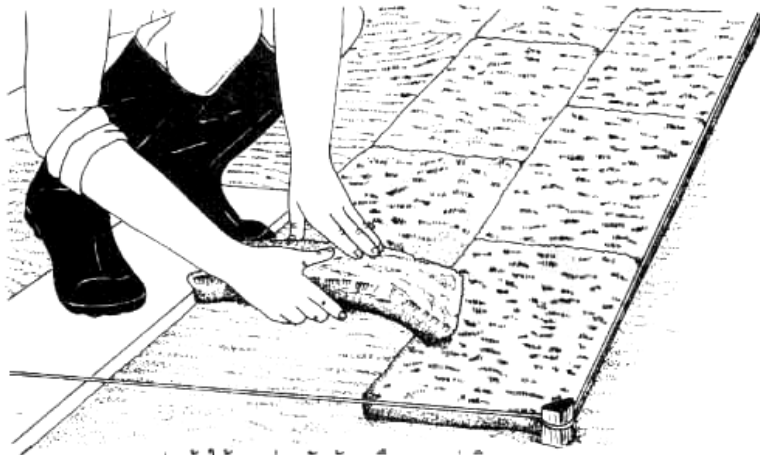
<u>ปลุกโดยใช้เมล็ด</u>	สนามไม่กว้างนัก	ลงทุนสูง เพราะเมล็ด ราคาแพง และใน ประเทศไทยไม่มี จำหน่าย ตลอดจนเมล็ด หญ้ามีอายุและความ งอกสั้น จึงต้องใช้เมล็ด มาก	ดูแลรักษามาก
<u>ปลุกเป็นแผ่น ๆ</u>	สนามไม่กว้างนัก	ลงทุนสูงเพราะต้องใช้ หญ้ามาก	ดูแลรักษาน้อย
<u>ปลุกเป็นแผ่นเล็ก</u>	สนามใหญ่ได้	ลงทุนปานกลาง	ดูแลรักษาปานกลาง
<u>ปลุกแยกต้น</u>	สนามใหญ่ได้	ลงทุนน้อย	ดูแลรักษามาก
<u>ปลุกแบบหว่าน</u>	สนามใหญ่ได้	ลงทุนน้อยมาก	ดูแลรักษามากที่สุด

1. ตอกหมอนข้างเข็มนำแนวปุ๋ย

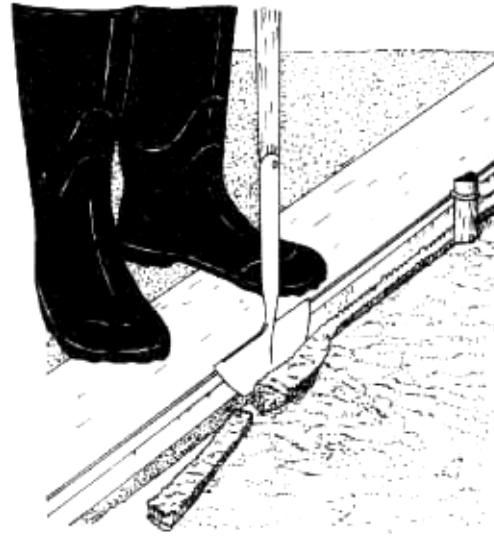
2. เริ่มปูพรมจากแนวเข็อกและควรใช้กระดานรองรองพื้นสำหรับเติม

3. ควรปูพรมให้รอยต่อสลับกับเหมือนการทออิฐ

4. ไล่เสริมพื้นให้ได้ระดับ
เมื่อพบว่าพื้นสนามบางที่ยุบตัว

5. ใช้มีดหรือพลั่วคมตัดขอบรอบสนามหรือรอบแปลงไม้ประดับ

6. ใช้ดินผสมโรยระหว่างรอยต่อของแผ่นหน้า แล้วใช้สันคราดเกลี่ยให้เรียบ

7. บดทับแผ่นหญ้าด้วยเครื่องบดขนาดเบา

7.4 การปฏิบัติรักษาหลังปลูก

ก.รดน้ำบ่อยๆ

ข.ใส่ปุ๋ย 13-13-21 อัตรา 2.8 กก. ต่อ 100 ตารางเมตร แล้วให้ปุ๋ยยูเรียเพิ่มเติม
ภายหลังปลูก 2-3 สัปดาห์

ค.ตัดหญ้าสูงประมาณ 3-5 ซม. ในระยะแรกแล้วค่อยลดความสูงลง

ง. เก็บวัชพืช

จ.ทำ top dressing ด้วยปุ๋ยเทศบาลผสมทราย

8. การตัดหญ้าสนาม ตามลักษณะ ชนิดและการเจริญเติบโตของหญ้าเพื่อกระตุ้นให้หญ้าแตกหน่อใหม่ และทำให้พื้นหญ้าแน่นขึ้น โดยมีความถี่พอสมควร ตามลักษณะการใช้สนาม

8.1 ตัดหญ้าอย่างสม่ำเสมอ

8.2 เลือกใช้เครื่องตัดหญ้าให้ถูกต้องกับชนิดหญ้า

8.3 ลับใบมีดให้คม ตั้งความสูงของใบมีดให้ถูกต้อง

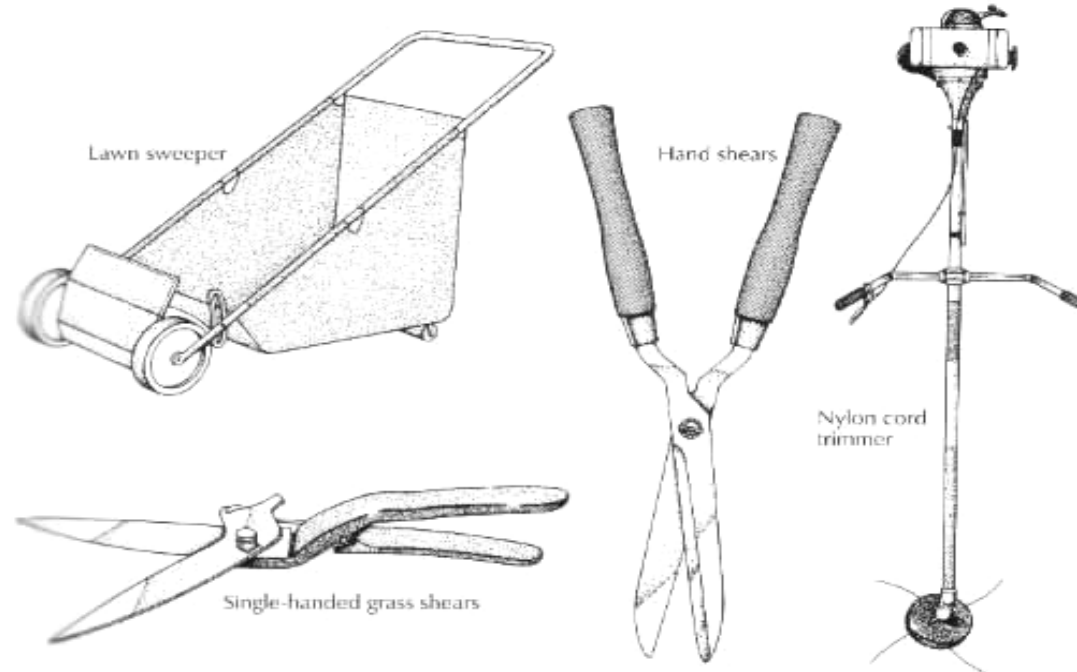
8.4 ตัดหญ้าขณะสนามแห้ง น้ำไม่ขัง

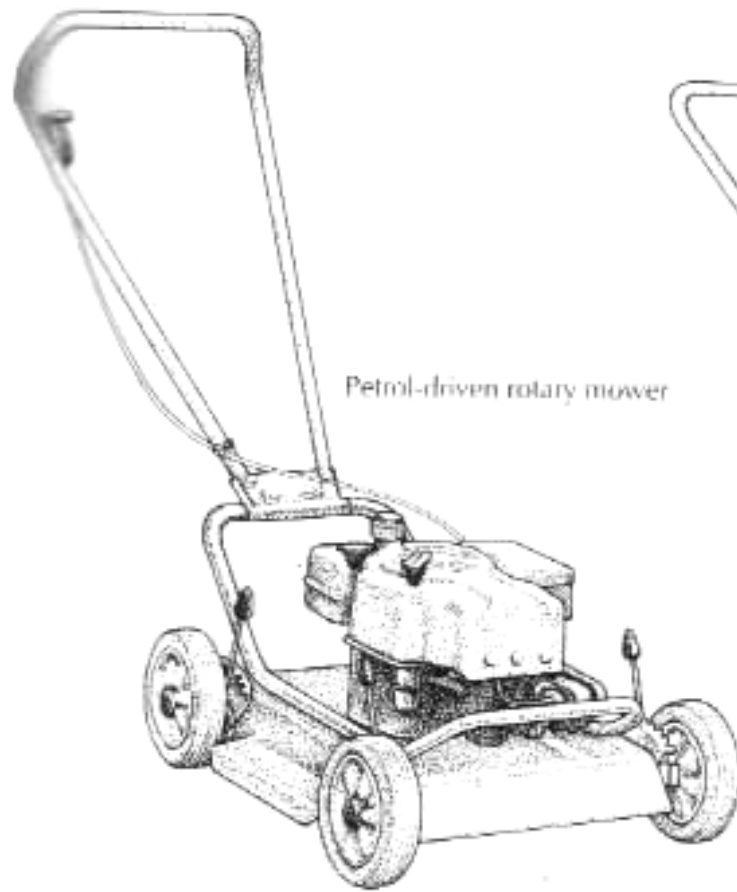
8.5 เก็บเศษวัสดุต่างๆ ออกก่อนตัด

8.6 เปลี่ยนทิศทางการตัดในครั้งต่อไป

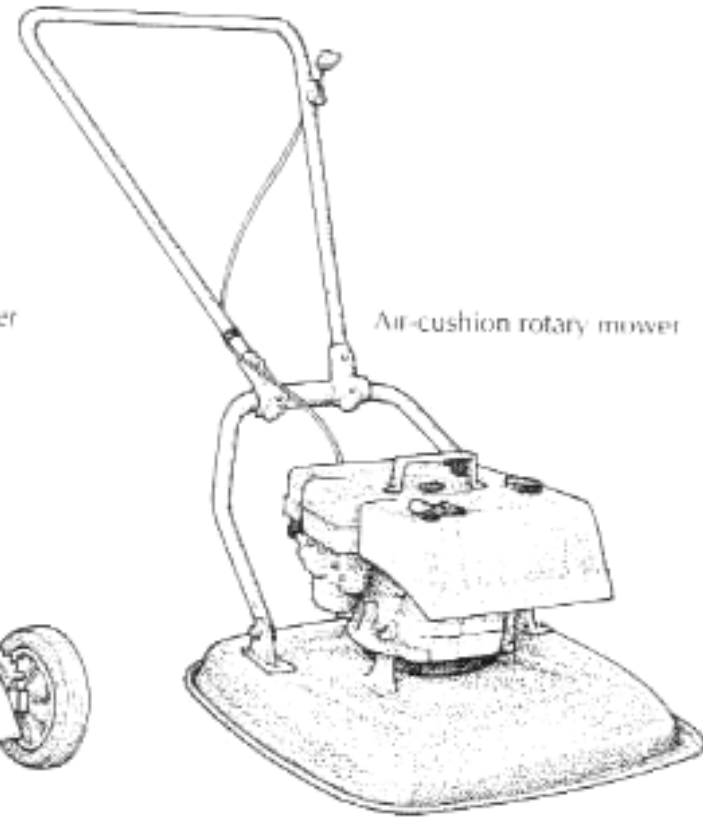
8.7 เก็บเศษหญ้าที่ตัดให้หมด

8.8 ใส่ปุ๋ยเร่งบ้างตามควร

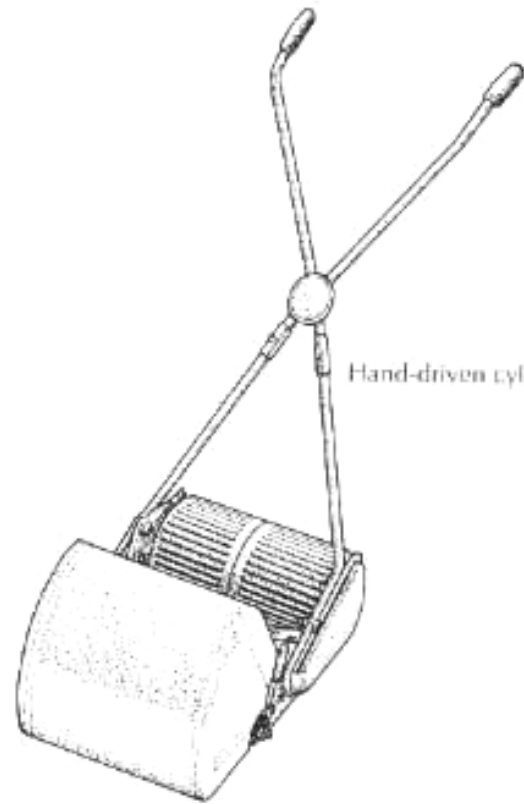

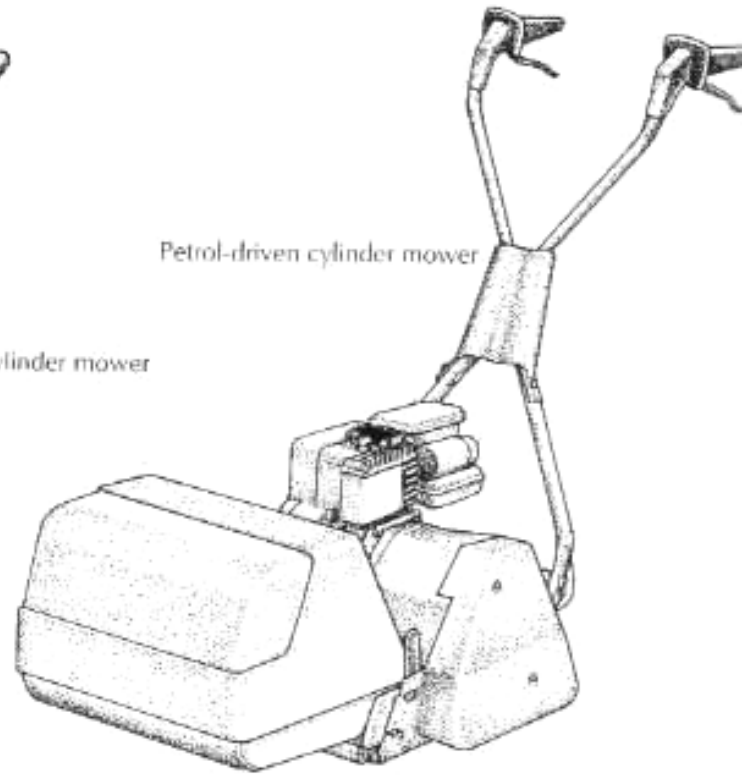
Petrol-driven rotary mower

Air-cushion rotary mower

Hand-driven cylinder mower

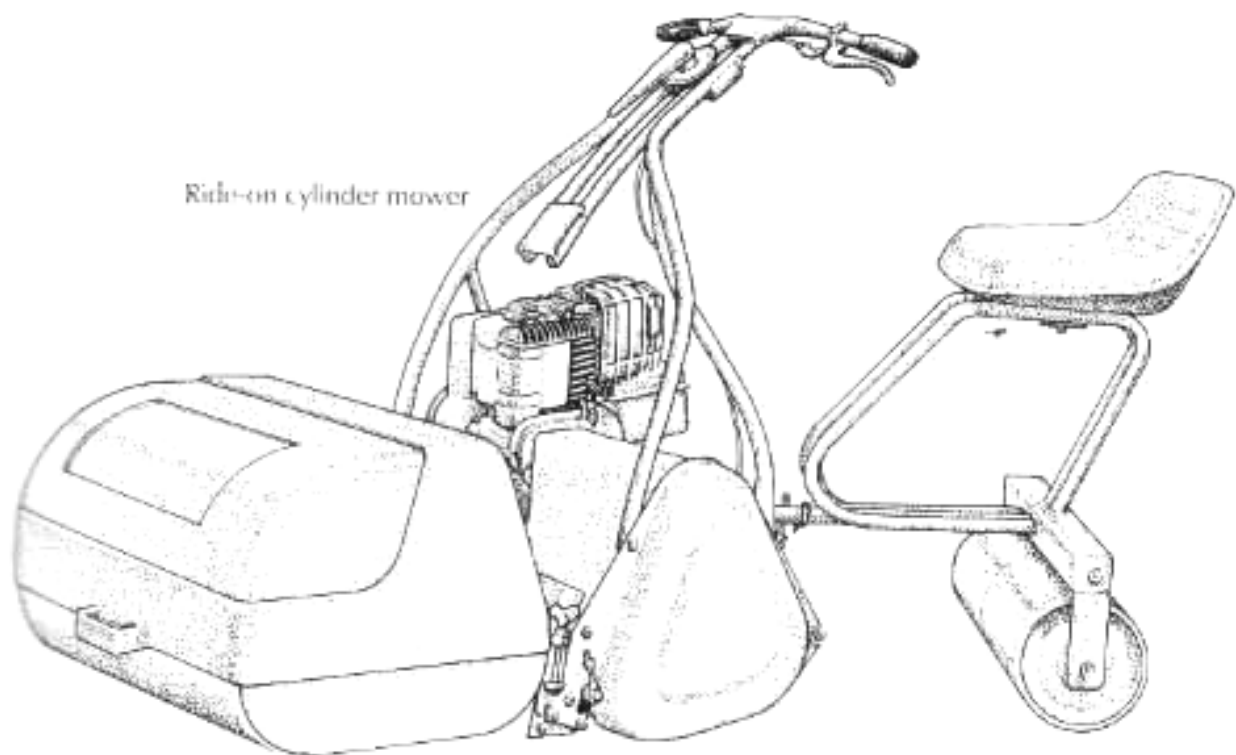

Petrol-driven cylinder mower

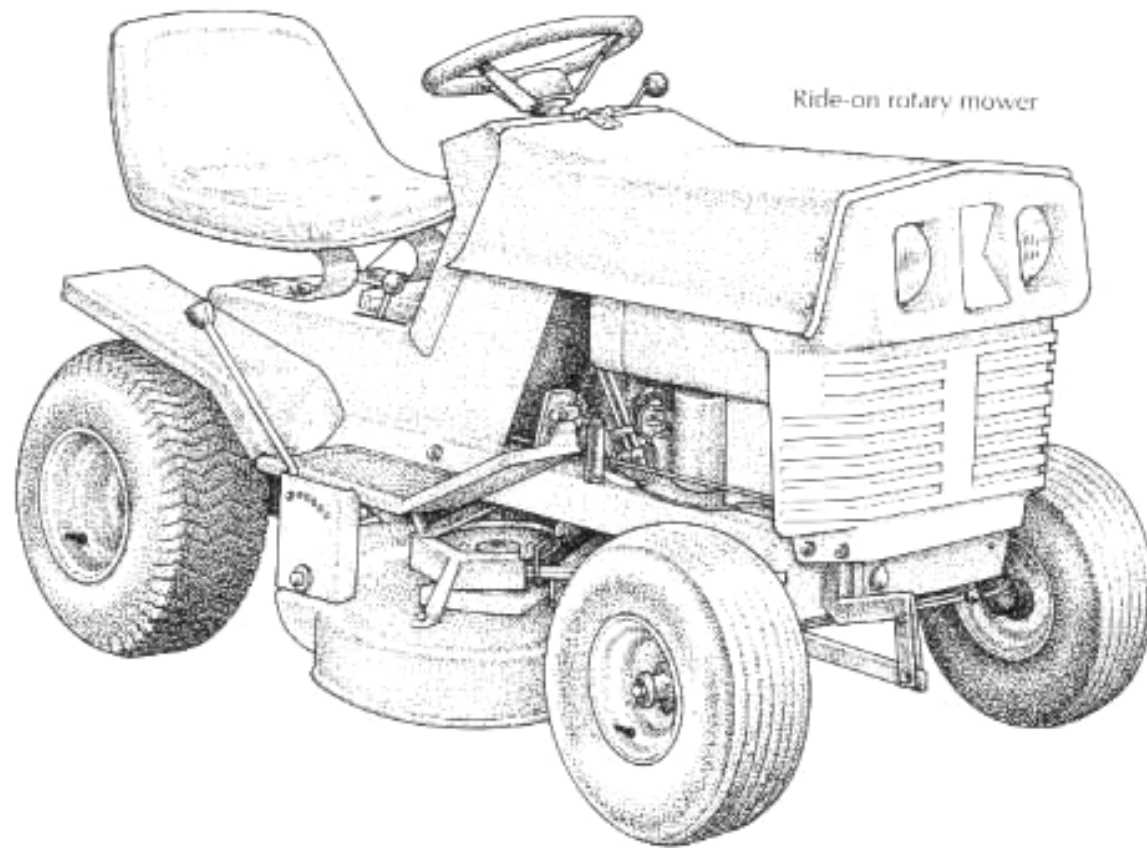
9. การให้น้ำสนามหญ้า ขึ้นกับชนิดและความลึกของรากหญ้า ชนิดของดิน และสภาพอากาศ ลม มีทั้งหัวสปริงเกอร์เหนือดิน และแบบใต้ดิน
10. การให้ปุ๋ย
11. การควบคุมวัชพืชในสนามหญ้า ทำได้โดยการถอนด้วยมือ การตัดด้วยกรรไกร หรือใช้เครื่องตัด หรือสารเคมีพวก pre-planting หรือ pre-emergence และ post-emergence แบบเลือกทำลาย เช่น 2,4-D
12. การควบคุมศัตรูพืชในสนามหญ้า ได้แก่ พวกกินหน่อของหญ้า หรือพวกกัดกินใบ หรือปลวก หรือพวกสัตว์ขุดรูต่างๆ
13. ปัญหาในการทำสนามหญ้า

- 13.1 พันธุ์ไม้เหมาะสม
- 13.2 ขาดการวางแผนตามหลักวิชาการ
- 13.3 ขาดการบำรุงรักษา หรือขาดความต่อเนื่อง
- 13.4 ขาดการฟื้นฟู เช่น การยวบตัวของสนาม เศษใบไม้ วัชพืชต่างๆ

Ride-on cylinder mower

Ride-on rotary mower

